

Кравчина Оксана Євгенівна

науковий співробітник Відділу компаративістики інформаційно-освітніх інновацій

Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України

Київ, Україна

ORCID ID 0000-0002-3903-0835

oxi-krav@ukr.net

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ КОМП'ЮТЕРНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Розбудова успішної держави безпосередньо залежить від якісної всебічної освіти її громадян, які здатні реагувати на швидкі зміни та потреби сучасного людства, економіки країни, бути затребуваними та орієнтуватись на ринку праці, створювати економічний, правовий, етичний потенціал, володіти та застосовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології задля власного та суспільного зростання та розвитку.

Всі ці чинники впливають на створення сучасного навчального середовища, в якому молодь здобуває освіту та яке постійно змінюється, оскільки впроваджуються нові технології та засоби навчання. Основою складовою такого середовища стає вчитель. Так Зязюн І. А. в своїй статті «Ціннісні пріоритети підготовки вчителя» зазначає, що учитель є центральною фігурою суспільних перетворень, оскільки від його образу, соціальної позиції та ціннісно-цільових установок залежать загальні результати професійної спроможності кожної людини. [1]. Тобто вчителі виховують почуття ініціативи та підприємливості в учнів лише тоді, коли самі є підприємливими. Це важливо, оскільки навчання підприємливості дозволить молодим людям мати більше шансів на працевлаштування, а в подальшому можливості ефективної організації власної справи, що сприятиме розвитку економіки країни в цілому.

В країнах Європейського союзу обговорюється питання освіти з підприємництва та її вплив на збільшення продуктивності і тривалого зростання економіки країн, та відповідно сталого розвитку суспільства в цілому. Подібні обговорення почалися з 2000 року, коли глави урядів ЄС ухвалили «Лісабонську стратегію» - програму, яка призначена для того, щоб допомогти ЄС протистояти наростаючому економічному тиску з боку інших регіонів, а завданням Лісабонської стратегії стало створення на всій території ЄС умов, що сприяють, з одного боку, наданню нових і більш затребуваних робочих місць, а з іншого - забезпечували гармонійний економічний розвиток. Ідея більш прямого впровадження навчання підприємству на всіх рівнях системи освіти стала одним з можливих рішень цього

завдання. Після «лісабонської стратегії» були прийняті ключові європейські політичні документи, які мали вплив на розвиток стратегії підприємницької освіти, серед яких Зелена книга «Зелена книга. Підприємництво в Європі» (англ. «Green Paper. Entrepreneurship in Europe») (2003) [2], в якій акцентувалася увага на важливості навчання підприємництву. В наступному документі «Рекомендації європейського парламенту та Європейської комісії з ключових компетентностей неперервної освіти» (англ. «Recommendation of the European parliament and of the council») (2006) [3] підприємницька компетентність віднесена до однієї з восьми ключових компетентностей, необхідних для всіх членів суспільства, заснованого на знаннях.

Серед останніх документів можна виділити дослідження Eurydice «Навчання підприємництву у школах Європи» (англ. «Entrepreneurship Education at School in Europe») (2016) [4], в результатах якого означено, що основними причинами недостатнього розвитку підприємницької освіти є відсутність освітньої політики в цій сфері, недосконалість або відсутність навчальних програм, застарілі та неефективні методи навчання, відсутність практичного досвіду підприємництва як обов'язкової та регулярної частини навчального плану. У 2016 році було прийнято «План дій для Європи з нових навичок» (англ. «New Skills Agenda for Europe») (2016) [5] та Рамка підприємницької компетентності (англ. «EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework») (2016) [6]. Рамку підприємницької компетентності запропоновано у вигляді керівного документу, який можна використовувати при написанні стандартів та навчальних програм для всіх рівнів освіти, а також у сфері працевлаштування для опису кваліфікацій. В цьому документі зазначено, що навчальне середовище має значний вплив на формування таких трьох основних сфер підприємницької компетентності, які визначені в рамці:

- ідеї та можливості (англ. ideas and opportunities), що передбачає вміння особистості висувати креативні ідеї щодо підприємницької діяльності;
- ресурси (англ. resources), що передбачає вміння та здатність особистості бути наполегливою у створенні ресурсів, фінансово і економічно грамотною, залучати та мотивувати інших до підприємницької діяльності;
- трансформація в дії (англ. into action), що передбачає вміння і здібності особистості брати на себе ініціативу, планування та управління ризиками, працювати у групі.

Впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в навчальний процес потребує змін в організації та методах навчання. Так І. А. Зязюн вважає що для того щоб зробити зміст освіти діяльнісно орієнтованим, його необхідно структурувати водночас за двома принципами, один з яких предметний, а другий діяльнісний [7]. Саме ці підходи мають своє відображення при створенні ресурсів та проєктів для вчителів з підприємницької освіти в країнах Європейського союзу, в яких беруть участь представники з різних країн.

Одним з таких, загальноєвропейських проектів є «Підприємницька школа». За допомогою даного проекту змогли пройти навчання понад 4000 вчителів з 18 країн. В результаті проекту було розроблено «Віртуальний посібник з підприємницької освіти» (Virtual Guide to Entrepreneurial Learning) [9]. Над даною розробкою працювали фокус-групи з Данії, Фінляндії, Італії, Норвегії, Польщі, Португалії, Словаччини та Великобританії. У посібнику зібрані найкращі матеріали та практики з підприємницької освіти, які поділені на чотири розділи, корисні для вчителів, та включають в себе: інструменти і методи (англ. Tools and Methods); школи і корисна практика (англ. Schools and Good Practice); політика і стратегія (англ. Policy and Strategy); оцінювання школи (англ. Assess your school!).

Наступна спеціалізована міжнародна мережа, яка сприяє співпраці та обміну знаннями з підприємницької освіти в Європі є EE-HUB. Мережа виконує функції джерела знань, досвіду та досліджень, з метою збільшення кількості, якості та впливу підприємницької освіти в Європі та включає в себе: спільноту експертів в галузі підприємницької освіти (бізнес, уряд, освіта, неурядові організації); знання та дослідження (відстежується прогрес та ключові напрацювання політики з усієї Європи, картографують результати досліджень та обмінюються результатами, виробляють та поширюють референтні рамки та стандарти); сервіс та навчання (орієнтація та навчання через професійні семінари, доступ до вмісту та ноу-хау, інструментів та відповідних політичних ініціатив, організація семінарів та однорічного навчання); поінформованість та адвокація (вплив на політику, участь у пропагандистських діях через партнерство, поради, рекомендації щодо політики, консультації, зустрічі та заходи) [11]. В мережі сконцентровано дані про найкращі практики щодо просування освіти з підприємництва в Європі. Тематичні розділи включають в себе інформацію з різних країн про:

- національну політику щодо навчання підприємництву (Німеччина, Італія, Годандія, Фландрія, Данія, Естонія, Хорватія, Швеція, Фінляндія, Македонія, Норвегія, Данія та ін.);
- програми підготовки вчителів з підприємницької освіти;
- партнерство: мережі, програми навчання, STEM освіта;
- екосистему освіти з підприємництва, яка об'єднує навчальні заклади Іспанії, Сербії, Бельгії, Великобританії, Норвегії, Німеччини, Фінляндії;
- інструменти з оцінювання та самооцінки підприємницької компетентності;
- фінансову освіту, як складову підприємницької освіти.

Як бачимо з вищезазначеного використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті дозволяє розширювати та поглиблювати знання з підприємницької освіти, це підтверджує створення загальноєвропейських ресурсів з підприємницької освіти, таких як «Віртуальний посібник з підприємницької освіти», який дозволяє вчителям з різних

країн ознайомлюватись та використовувати в своїй роботі практичні та корисні інструменти для початкової, середньої та професійної освіти. А за допомогою мережі EE-HUB вчителі можуть не тільки навчатися, а загалом впливати на впровадження навчання з підприємництва в школі, знайомитися з найкращим досвідом європейських країн щодо політики впровадження підприємництва в навчальний процес, з інструментами та програмами навчання з різних європейських країн.

Цей досвід є корисним для України, оскільки демонструє сучасні інструменти, які допомагають вчителю в роботі щодо впровадження підприємницького навчання у будь-якій предметній області та будь-якій віковій групі, знайомить з досвідом прогресивних країн щодо вибудовування системи підприємницької освіти, залучаючи та об'єднуючі фахівців з різних сфер діяльності для досягнення спільної мети – виховання підприємливої, активної, ініціативної молоді.

Використані джерела:

1. Зязюн І. А. (2012) *Ціннісні пріоритети підготовки вчителя*. Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей: Збірник матеріалів X Міжнародних педагогічно-мистецьких читань професора О.П.Рудницької [Electronic resource]. – Mode of access: <http://lib.iitta.gov.ua/2998/>
2. Green Paper. Entrepreneurship in Europe. (2003). [Electronic resource]. – Mode of access: http://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/entrepreneurship_europe.pdf (in English).
3. Recommendation of the European parliament and of the council. (2006). [Electronic resource]. – Mode of access: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32006H0962> (in English).
4. Entrepreneurship Education at School in Europe (2016). [Electronic resource]. – Mode of access: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/entrepreneurship-education-school-europe_en (in English).
5. New Skills Agenda for Europe.(2016). [Electronic resource]. – Mode of access: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1223> (in English).
6. EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework .(2016). [Electronic resource]. – Mode of access: <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC101581/lfna27939enn.pdf> (in English).
7. Зязюн І. А. (2011) *Нові технології підготовки вчителя в Україні*. Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О.Сухомлинського, 1 (32). стор. 16-22. [Electronic resource]. – Mode of access: <http://lib.iitta.gov.ua/3089/>
8. The Entrepreneurial School. [Electronic resource]. – Mode of access: <http://theentrepreneurialschool.eu/>.
9. Virtual Guide to Entrepreneurial Learning [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.tesguide.eu/default.aspx>
10. EE-HUB. [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.ee-hub.eu/>